

LUNDS UNIVERSITET

Mänskliga rättigheter MRSA21:4

Principen om non-refoulement

En fallstudie kring den svenska asylprocessen i praktiken

B-uppsats vårterminen 07

Josefin Anselmsson 840428-3908

Handledare: Carin Laurin

Sammanfattning

Uppsatsen berör implementeringen av mänskliga rättigheter i den svenska jurisdiktionen och i förlängningen asylprocessen och dess konsekvenser för dem den berör. Syftet med studien är att påvisa hur de mänskliga rättigheterna framstår i praktiken genom att se på hur principen om non-refoulement efterlevs.

Genom en fallstudie av två svenska avvisningsfall har jag valt att göra en textanalytisk undersökning av de internationella rapporter som berör dessa handlingar. Uppsatsen bygger i sin tur på statsansvar och principen om non-refoulement, för att påvisa hur mänskliga rättigheter verkställs i praktiken.

Resultatet presenteras utifrån den kritik den svenska staten fått gällande dessa båda utvisningsfall. Svaret var egentligen redan givet då den svenska staten erkänt sitt misstag men av intresse är att uppsatsen påvisar problematiken kring den process som ska utgöra implementeringen av de mänskliga rättigheterna och i förlängningen, principen om non-refoulement. Slutsatsen blir att artikel 3 i *konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning* inte ges något direkt utrymme inom den svenska asylpolitiken, i praktiken.

1.	Inledning.....	3
1.1	Problemformulering.....	4
1.2	Syfte & Frågeställning.....	4
1.3	Metod & Material.....	5
1.3.1	Empiriskt urval & underlag.....	5
1.3.2	Avgränsningar.....	5
1.3.3	Validitet & Reliabilitet.....	6
1.3.4	Etiska överväganden.....	7
1.3.5	Kvalitativ textanalys.....	7
1.3.6	Fallstudie.....	8
2.	Bakgrund.....	8
2.1	Definitioner.....	10
3.	Teori.....	10
3.1	Statsansvar.....	10
3.2	Juridisk grund.....	11
3.2.1	Statens ansvar under CAT.....	11
3.2.2	Utlänningslagen.....	12
4.	Amnestys kritik.....	12
5.	Internationella rapporter.....	13
5.1	FN.....	13
5.1.1	Tortyrkommitténs utlåtande: CAT/C34/D/233/2003.....	13
5.1.2	Människorättskommitténs utlåtande: CCPR/C/88/D/1416/2005.....	15
6.	Sveriges rapportering.....	15
6.1	CAT/C/SWE/5.....	15
7.	Analys.....	16
7.1	Avslutande kommentarer.....	19
8.	Referenser.....	19

1. Inledning

Stater som ratificerar konventioner och placerar sig under internationell jurisdiktion har ett ansvar att upprätthålla dessa avtal och de rättigheter som infaller därunder i den mån man accepterat artiklarna. Sverige har bl.a. ratificerat tortyrkonventionen och accepterat de absoluta rättigheter som är anknutna till förbudet mot tortyr.

Efter två utvisningsfall har den svenska staten fått mycket kritik från diverse människorättsorgan. Kritiken rörande dessa utvisningar ligger för Sveriges del i att de båda individerna hävdar att de utsatts för tortyr och att regeringen varit medveten om dessa risker. Om så skulle vara fallet har Sverige brutit mot sina förpliktelser gentemot *principen om non-refoulement*. Problematiken kring detta syftar till det faktum att den regering som beviljade utvisningarna inte tagit något konkret ansvar och att dessa individer inte bara gått lång tid utan upprättelse utan att de rent utav utsattes för tortyr. Sverige bör kunna vara ett tryggt land för alla inom dess territoriella gränser men praktiken påvisar annat och ansvaret ser ut att kunna kringgås.

1.1 Problemformulering

Sverige har ratificerat diverse internationella konventioner rörande mänskliga rättigheter och därmed gått med på att implementera och efterfölja dessa. I ett antal konventioner belyser man principen om non-refoulement, vilken innebär att man inte får utelämna eller utvisa flyktingar om de riskerar att utsättas för tortyr. (CAT art.3). De två fall jag kommer att exemplifiera i min studie påvisar att Sverige brutit mot denna princip och i förlängningen en absolut rättighet. Problematiken ligger i att denna kränkning överhuvudtaget blivit möjlig och att detta tyder på att något i det svenska systemet brister.

1.2 Syfte & Frågeställning

Det övergripande syftet med denna studie är att se på hur Sveriges implementering av de mänskliga rättigheterna i jurisdiktionen efterföljs och ser ut samt på hur detta fungerar i verkligheten.

Hur uppträder den svenska statens ansvar i anknytning till principen om non-refoulement i praktiken?

1.3 Metod & Material

Jag har valt att besvara min frågeställning genom att göra en fallstudie av två utvisningar vilka påvisar att den svenska staten begått kränkningar mot principen om non-refoulement. Genom rapporter från FN och Amnesty vill jag belysa de anklagelser som gjorts gentemot den svenska staten i dessa två fall. Jag kommer även att använda en av Sveriges egna rapporter gällande upprätthållandet av tortyrkonventionen för att se på hur staten berättigar, förklarar eller försvarar sitt handlande.

1.3.1 Empiriskt urval & underlag

Jag valde ämnet till min studie när jag läste på svenska Amnestys hemsida om tortyr och så kallade *renditions* i skuggan av kriget mot terrorismen. På sidan www.amnesty.se under kampanjen *tortyr gör ingen säker*, fann jag länken *landinformation* och *Sverige*. I anknytning till den artikeln har Amnesty länkat diverse rapporter rörande *renditions* och specifikt fallen Agiza och El Zari. Dessa rapporter har jag valt att använda som empiriskt underlag och i förlängningen utfallet av dem, då de kan bidra till att uppfylla mitt syfte samt passar för den omfattning en B-uppsats utgör.

1.3.2 Avgränsningar

Jag har först och främst valt att studera två specifika fall rörande asylprocessen i Sverige och dess konsekvenser, vilka båda, uppmärksammats av många människorättsorgan. Avgränsningar gällande mitt material är att jag endast analyserar de rapporter och utlåtande vilka i direkt mening berör dessa två fall och Sveriges ansvar gällande principen om non-refoulement. Detta innebär i sin tur att jag valt bort rapporter från EU eftersom fokuset i dessa i stort sett ligger på *renditions* och europeiskt samarbete med USA. Gällande Sveriges rapportering har jag valt att använda mig av den rapport som lämnats in till tortyrkommittén, efter de ovan nämnda incidenterna. En ytterligare avgränsning i dessa dokument, är att jag fokuserar på kommittéernas beslut och de faktorer som ligger till grund för dessa, för att förhålla mig till det egentliga syftet. Vad som även måste tas i åtanke är att all existerande information inte är offentlig, och därav kan viktiga fakta inte bearbetas. Ur denna synpunkt kan inte studien bli helt fullständig, men de granskade organisationerna och deras källor bör vara fullständiga.

1.3.3 Validitet & Reliabilitet

Vid skapandet av en uppsats genom en textanalytisk undersökning bör man ha i åtanke de bakomliggande värderingar som finns rörande det man studerar. Problematiken kring detta kan annars bli att dessa påverkar studien och dess resultat. (Denscombe, 2000:207). Detta måste därför finnas i medvetandet när man skapar sin forskningsdesign och utför sin undersökning. Kopplingen mellan det empiriska och teoretiska planet kallas validitet. Validiteten förutsätter att man i sin undersökning mäter det som avses att mätas. Utan validitet står uppsatsen utan mening. (Svenning, 2003:63).

Risken för att dessa bakomliggande faktorer ska påverka studien är dock mindre vid en textanalytisk undersökning, än vid brukandet av många andra metoder. (Denscombe, 2000:162, 185). I mitt fall framgår det ganska tydligt genom problemformulering och syfte vilken position jag har gällande mina värderingar kring den svenska statens handlingar. Dock ser jag till att detta framgår och har genom frågeställningen försökt bidra till opartiskhet för studiens syfte. Vad gäller föreliggande undersökning finns det dock begränsningar vad gäller validiteten eftersom materialet endast består av rapporter. I den mån det är möjligt, anser jag dock att uppsatsen mäter det som avses mätas eftersom dessa rapporter i princip är det enda offentliga material som går att använda för denna studie.

Ett ytterligare problem inom forskningen är reliabiliteten. Reliabilitet innebär i sin tur att man som forskare strävar efter att nå en så hög tillförlitlighet som möjligt. Är reliabiliteten hög ska undersökningen kunn genomföras om och om igen, på samma sätt och ge utlopp i samma resultat. (Denscombe, 2000:282, Svenning, 2003:63). Av den anledningen måste man därför även uppmärksamma det empiriska underlagets tillförlitlighet genom att se till vem som står bakom det, till vem det riktar sig och varför. (Denscombe, 2000:201). Vad som i anknytning till detta möjligtvis kan bli problematiskt, är att en av rapporterna gjorts av Amnesty och att deras rapporter kan vara färgade av bakomliggande värderingar. Den största problematiken vilar snarare på den svenska statens egen ärlighet. Som forskare har jag endast de rapporter FN och staten själv lämnat ut att gå på och i en värld där vissas rättigheter sätts framför andras kan materialet vara ofullständigt. Reliabiliteten i denna undersökning kan dock anses vara hög, då de studerade rapporterna finns tillgängliga, samt att genomförandet är tydligt redogjort för.

1.3.4 Etiska överväganden

Forskaren själv har det yttersta ansvaret att se till att kvaliteten på uppsatsen är god och i förlängningen moraliskt acceptabel. Forskarens eget etiska ansvar utgör därför grunden för all forskningsetik. Forskningsprocessen regleras i sig av mer eller mindre tvingande föreskrifter och regler. (SOU 1999:4).

Etiken är en självklar del av uppsatsskrivande och därför även en viktig aspekt vid utförandet av en vetenskaplig undersökning. Etikaspekten i min studie kan dock uppmärksammas utifrån två vinklar. Gällande materialet ligger där egentligen ingen problematik kring etiken då mitt empiriska underlag endast utgörs av offentliga handlingar. Dock redogör jag för två specifika fall och därför även två specifika individer bör jag ha detsamma i åtanke. Vad som väger över detta är dock att kränkningarna den svenska staten gjort av rättigheterna uppmärksammas, och att en studie av dessa brott klargör att den tidigare sittande regeringen i Sverige begick dessa kränkningar. Att belysa sådana här fall medför att de kommer upp i ljuset och att ett genuint intresse medmänniskor emellan faktiskt påvisas och medför positiva effekter för framtida skyddsbehövande under svensk jurisdiktion.

1.3.5 Kvalitativ textanalys

Den huvudsakliga metoden i studien är en fallstudie. För att göra denna typ av fallstudie måste jag dock bearbeta ett empiriskt underlag i form av offentliga texter. Därav är den övergripande metoden i min fallstudie en kvalitativ textanalys för att jag ska nå ett resultat.

Med min studie vill jag urskilja det väsentliga innehållet ur mitt empiriska underlag, vilket jag måste göra genom en noggrann genomgång av textens olika aspekter och av dess kontext. Detta är det egentliga syftet med en kvalitativ textanalys. (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2004:233). Fokuset för metoden vilar på den process man genomgår och med det förståelsen och tolkningen av texterna. Detta bidrar i sin tur till en djupdykning i forskningsproblemet för att man sen ska kunna fastställa en slutsats. (Staaf & Wedin, 2002:19).

1.3.6 Fallstudie

Jag har valt att utföra en fallstudie som forskningsstrategi eftersom en djupdykning av ett eller ett fåtal fall uppfyller mitt syfte på ett bättre sätt än vad en t.ex. en survey undersökning skulle göra. (Denscombe, 2000:44). Detta, då jag inriktar mig på ett specifikt handlande av den svenska staten, vilket medfört en kränkning av internationella mänskliga rättigheter. Detta specifika fall berör i sin tur två utvisningsfall, men tillhör på det stora hela en och samma handling, och berörs i min uppsats för att exemplifiera Sveriges implementering av de mänskliga rättigheterna. Fallstudier utmärker sig ofta genom en inriktning på ett specifikt fall och en grundlig genomgång av detta. (Denscombe, 2000:41). Fallstudien ger forskaren chans att förklara varför resultaten blir som de blir genom att gå på djupet och dra ut fakta för att förklara komplexiteten i en given situation. Ur denna synpunkt blir även fallstudiens resultat på det stora holistiska och av en beskrivande karaktär. (Denscombe, 2000:42).

2. Bakgrund

För att göra bakgrunden så opartisk som möjligt har jag valt att skildra de faktiska omständigheterna utifrån de fakta som är lika under mitt material. Detta har jag valt att göra för att bakgrunden inte ska vara skriven ur en viss parts perspektiv då det till viss del existerar meningsskiljaktigheter kring de faktiska omständigheterna.

Fallstudien i sin tur berör två män, Mohammed El Zari och Ahmed Agiza, vilka båda år 2001 var asylsökande i Sverige. I asylansökningarna påvisade männen rädsla för illa behandling, dödsstraff eller tortyr vid ett möjligt återvändande till Egypten. Migrationsverket beslutade därför att be om den svenska säkerhetspolisens åsikt kring fallen.

I början av året 2001 hade den svenska säkerhetspolisen påbörjat ett spanings- och utredningsarbete gällande dessa två egyptiska medborgare, under tiden som migrationsverket bearbetade deras asylansökningar. I oktober lämnade Säpo in erinringar gentemot männens asylansökningar och därefter överlämnades ärendet till den svenska regeringen. Efter att säkerhetspolisen hade förhört Agiza inskaffade man sig åsikten att han haft en ledande position i terrorsammanhang. Regeringen bad därför i sin tur bad om en åsikt från utlänningsnämnden vilka, liksom migrationsverket, ansåg att regeringen skulle ta det slutliga beslutet i frågan.

I november bedömde säkerhetspolisen att en avvisning skulle kunna bli aktuell. I anknytning till detta påbörjades utformandet av en verkställighetsplan rörande omhändertagande och transport av de båda männen etc. Regeringsbeslutet förväntades komma avläggas i januari 2002 men enligt säkerhetspolisens akter väntade man beslut redan den 13 december och planerade därmed avresan den 15 december 2001. Den 5 december meddelade utrikesdepartementet att beslutet kunde väntas den 20 december. Den 14 december fick Säpo dock veta att beslutet skulle tas den 18 december och att ett plan var bokad till den 19, vilket innebar att avvisningen inte skulle inträffa i direkt anslutning till beslutet. Den 18 december 2001 beslutade den svenska regeringen att avslå de båda männens ansökningar och därmed avvisa dem.

Säpo hade då redan fått ett erbjudande från den amerikanska underrättelsetjänsten en tid innan beslutet, om att få transportera männen i ett av deras plan med direktaccess genom Europa och i direkt anslutning till verkställandet av beslutet. El Zari och Agiza greps samma dag regeringens beslut kom och deporterades därefter till Egypten. Själva arresterandet gjordes av svenska säkerhetspolisen, de hämtade männen var för sig och överlämnade dem till amerikanska säkerhetsagenter på Bromma flygplats. Där klipptes männens kläder sönder och de förseddes med bojor och huvor samt blev drogade. Efter detta band agenterna fast dem i det CIA plan som Sverige hyrt, vilket i sin tur skulle föra dem till Egypten.

Det poängteras att Sverige bett kommittéerna att inte ta upp bakgrunden till deras beslut i sina rapporter. Avslag och utvisningar gjordes utan att de båda männens juridiska ombud informerades och därmed även utan att ge dem någon chans att få beslutet omprövat.

För att upprätthålla sina förpliktelser till non-refoulement principen bad den svenska staten om försäkringar från Egypten gällande, att männen inte skulle utsättas för tortyr, illa behandling eller bli avrättade, vilket de fick.

El Zari frigavs från fängelset 2003 utan att ha blivit åtalad för något. Agiza däremot dömdes, efter en bristfällig rättegång, till 25 års fängelse för att ha "gått med i och lett en illegal grupp" samt för "kriminell konspiration". Egyptens president sänkte senare straffet till 15 år men Agiza har inte fått någon chans att överklaga domen eller fått en utredning angående tortyren gjord.

Agiza anmälde efter dessa händelser Sverige till FN:s kommitté mot tortyr vilken i sitt beslut från 2005 konstaterade att den svenska staten brutit mot sina förpliktelser till principen om *non-refoulement*. Dessutom riktade FN:s människorätts kommitté i november 2006, kritik mot de svenska myndigheternas agerande i El Zaris fall. De menar där att Sverige brutit mot tortyrförbudet när de avvisade El Zari till Egypten. Kommittén konstaterar även att Sverige varit väl medvetna om riskerna för tortyr och misshandel. Sverige förlitade sig på diplomatiska försäkringar, men man har inte kunnat bevisa att dessa var tillräckliga för att avlägsna riskerna för tortyr. I slutet av november 2006 kom EU med en rapport där de fördömde den svenska regeringens inblandning i dessa två fall.

2.1 Definitioner

Renditions- *olovligt bortförande av människor.*

Detta begrepp är inte av någon större vikt i min uppsats men används kontinuerligt i Amnestys kampanj mot tortyr och specifikt i deras kritik rörande fallen Agiza och El Zari.

3. Teori

Valet av ämne till uppsatsen ger inte mycket utrymme för någon specifik teori. Istället har jag valt att belysa statens ansvar i att upprätthålla och implementera de mänskliga rättigheter som infinner sig under de konventioner staten valt att ratificera. Jag kommer även under teorin belysa strukturen och jurisdiktionen rörande den svenska flyktingpolitiken för att framhäva implementeringen av de mänskliga rättigheterna.

3.1 Statsansvar

Internationell jurisdiktion gäller mellan suveräna stater, även om rättigheterna i sig är riktade gentemot individer, ligger förpliktelserna i första hand hos staten. (Nowak, 2003:52ff). Statens ansvar vilar i sin tur på vilken typ av rättighet som kränkts och vad staten i sig gjort för att skydda mot brott begångna av privatpersoner i allmänhet och vid individuella fall. (Nowak, 2003:53). Generellt sett kan inte mänskliga rättigheter ses som absoluta då de endast har relativ giltighet. Staterna kan även vid ratificeringen av en konventionstext välja att göra reservationer eller tolkningar. (Nowak, 2003:57). När det kommer till statens ansvar att

skydda, hamnar i vissa fall någon individs rättigheter framför någon annans. Denna typ av bortseende från vissa rättigheter gäller även vid skydd för statens säkerhet. (Nowak, 2003:59).

Eftersom de mänskliga rättigheterna är odelbara och beroende av varandra är staterna principiellt förpliktigade att respektera, fullfölja och skydda alla mänskliga rättigheter. Förpliktelsen att respektera berör skyldigheten att avstå från statliga interventioner, förutsatt att denna inte är tillåten under några relevanta juridiska begränsningar och reservations klausuler. Förpliktelsen att fullfölja å andra sidan refererar till statens ansvar att utfärda lagstiftande, administrativa, juridiska och praktiska åtgärder, nödvändiga för att säkra att de berörda rättigheterna är implementerade så bra som det är möjligt. Dock är det så att staten riktar mycket av detta ansvar på att preventivt åtgärda kränkningar av de mänskliga rättigheter t.ex. i samband med terrorism. Skyldigheten att skydda kräver i sin tur liksom de andra två förpliktelserna positiva handlingar från statens sida. Skyddet är å andra sidan svårare i praktiken och i teorin då detta syftar till att skydda privat personen i fråga. (Nowak, 2003:48ff).

3.2 Juridisk grund

Detta avsnitt ska påvisa de faktiska möjligheter och rättelinjer som existerar inom det svenska systemet för människor som inte uppnått flyktingstatus.

3.2.1 Statens ansvar under CAT

Under artikel 3 punkt 1 i konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning står det skrivet att ingen konventionsstat får utvisa, återföra eller utelämna en individ till en stat där denna med bakomliggande anledning kan tro att han/ hon skulle kunna utsättas för tortyr. Under artikel 3 punkt 2 i samma konvention kan man även läsa att de behöriga myndigheterna ska beakta all fakta av betydelse för att undersöka anledningen att tro att personen i fråga skulle vara i fara för att utsättas för tortyr. Där i menar man även att förekomsten av ett principfast handlingsmönster av *grova*, *uppenbara* och *talrika* kränkningar av de mänskliga rättigheterna inom denna stat ska inbegripas.

3.2.2 Utlänningslagen

Inom den svenska jurisdiktionen liksom inom den internationella åtnjuter utlänningar vissa rättigheter som skulle kunna ge principen om non-refoulement ytterligare stöd under en asylprocess. Dessa rättigheter kräver dock att de uppnår en annan status vilket skulle kunna bidra till att de föll under Genèvekonventionen. Jag har valt att ta upp de möjligheter som skulle kunna finnas för Sverige att ge dem den status de behövde.

Under kapitel 4 § 1 i utlänningslagen finns FN:s flyktingkonventions skydd för förföljda reglerat. Enligt lagtexten avses flykting vara en utlänning som befinner sig utanför sitt eget hemland därför att han/hon känner en välgrundad fruktan för förföljelse av diverse orsaker. Inte heller anser sig denna person på grund av sin fruktan begagna sig detta lands skydd. Även statslösa utlänningar som av samma anledning känner fruktan för att återvända hem ska erkännas som flyktingar.

I den svenska lagstiftningen tar man upp människor som kallas skyddsbehövande. Dessa är inte direkta konventionsflyktingar utan individer som berättigas asyl av andra orsaker. Till skyddsbehövande personer räknas bland annat människor som lämnat sitt hemland för att de där har starka skäl att vara rädda för t.ex. tortyr eller dödsstraff. Ingen av männen var ur juridisk synpunkt skyddsbehövande.

4. Amnestys kritik

Amnesty International har bl.a. kritiserat den svenska regeringen för att, utan förvarning varken till männen eller deras advokater, neka dem uppehållstillstånd. Därefter har staten gett dem avslag på deras asylansökningar trots deras oro för möjlig behandling i Egypten. I anknytning till detta förlitade Sverige sig på diplomatiska försäkringar om att männen skulle få genomgå en rättvis rättegång, ej behandlas eller straffas på något omänskligt sätt och inte heller avrättas om de skulle dömas till döden. Inte heller gavs det på svenskt direktiv någon rätt till domstol eller något självständigt administrativt organ för att utmana besluten.

Amnesty kritiserar Sverige för att männen satt isolerade i häktet under 5 veckor innan svenska diplomater besökte dem. Männen sägs då ha berättat för diplomaterna att de hade torterats i häktet. Regeringen undanhöll dock denna viktiga fakta från ambassadörens rapport. Den

dåvarande statssekreteraren ska dessutom även ha försäkrat El Zaris advokat om att ingen av männen klagat över misshandel eller illa behandling.

Kritiken som framförts anses dock, enligt Amnesty, fortfarande lämnas ohörd. Den socialdemokratiska regeringen som begick kränkningarna har avsvurit sig allt ansvar och den nya migrationsministern Tobias Billström har uttalat sig om att FN kommittéernas beslut inte ska anses juridiskt bindande.

Sverige har även fått kritik på andra punkter i anknytning till dessa avvisningar, men denna kritik är inte relevant för mitt syfte.

5. Internationella rapporter

Ur dessa rapporter har jag valt att lägga min fokus på själva utfallet och därmed kommittéernas synvinkel på händelserna.

5.1 FN

5.1.1 Tortyrkommitténs utlåtande: CAT/C34/D/233/2003

Klagande är Ahmed Hussein Mustafa Kamil *Agiza*. Han menar att förflyttningen av honom från Sverige till Egypten bryter mot artikel 3 i konventionen mot tortyr, då han hävdar att han blivit torterad efter ankomsten till Egypten.

För att fastställa om den svenska staten begått en kränkning mot principen om non-refoulement har kommittén den kända informationen, eller den information som borde ha varit känd för de svenska myndigheterna vid utvisningen, i åtanke.

Kommittén börjar med att kommentera att man ser till personliga omständigheter och risker och att därav Egyptens kända användning av tortyr inte behövt betyda en risk för Agiza. Dock menar man att de svenska myndigheterna borde ha varit eller var medvetna om att Egypten använt sig av tortyr mot fångar och att riskerna är större vid politiska och säkerhetsrelaterade fall.

Kommittén menar sedan att stämplingen som terrorist försatte Agiza i en ytterligare fara att utsättas för tortyr. Denna stämpling påvisar man genom att Agiza ansågs som ett hot mot rikets säkerhet.

Kritik läggs även vid att Regeringen fick ta det slutliga beslutet. Vad som utöver det måste poängteras är att två andra staters underrättelsetjänst hade intresse av Agiza och att CIA flög honom mellan de två positionerna samt det att han tidigare blivit anhållen i sin frånvaro för terrorist relaterade aktiviteter.

Handlandet innebär kränkningar mot artikel 3 då de diplomatiska försäkringarna inte var någon funktionerande mekanism för Sveriges upprätthållande och att dessa inte heller skyddade mot de påtagliga riskerna.

Kommittén har även observerat, att vid normala förloppet av händelser har staten tillfört genom migrationsverkets och utlänningsnämndens handlingar, en omprövning av beslutet att utvisa. De har även tillfredsställt kraven från artikel 3 genom en effektiv, självständig och opartisk omprövning av beslutet i att utvisa. I detta fall, p.g.a. de nationella säkerhets omständigheterna, gav man vidare Agizas fall till regeringen, vilka tog det första och slutgiltiga beslutet att avvisa. Kommittén betonar att där inte fanns någon chans för de aktiva myndigheterna att ompröva det beslutet.

Skyddet av konventionen är dock absolut även i kontexten av nationell säkerhet och detta i sin tur påvisar vikten av en lämplig omprövningsmekanism. Förändringar eller omtolkningar p.g.a. nationella säkerhets angelägenheter måste uppfylla artikel 3's krav på en effektiv, självständig och opartisk omprövning. Den svenska statens hantering av Agizas utvisning uppfyller därför inte skyldigheten att utforma ett tillvägagångssätt för att den effektiva, självständiga och opartiska omprövning som artikel 3 kräver ska kunna göras möjlig.

Kommitténs handlande under artikel 2 paragraf 7, bestämmer att Sverige brutit mot artikel 3.

Vad som även är viktigt att poängtera är att en av kommitténs medlemmar menade att beslutet var fel eftersom Sverige krävt diplomatiska försäkringar för att tillfredsställa principens krav.

5.1.2 Människorättskommitténs utlåtande: CCPR/C/88/D/1416/2005

För att bedöma om en kränkning av principen om non-refoulement gjorts, måste kommittén betänka alla relevanta faktorer, inklusive mänskliga rättigheter situationen i mottagarstaten. De måste även ha de diplomatiska försäkringarnas existens i åtanke samt deras innebörd, existensen och implementeringen av upprätthållande mekanismer då detta är relevant för att bedöma riskerna.

Kommittén har noterat att Sverige själv har erkänt att en risk för illa behandling har funnits och att detta borde ha medfört att Agiza ej utvisades p.g.a. deras internationella skyldigheter gällande mänskliga rättigheter. De förlitade sig på diplomatiska försäkringar i sig själv, för att undvika ett brott mot principen om non-refoulement. Sverige har i och med det inte visat att dessa diplomatiska försäkringar var anskaffade i den mån att de eliminerade riskerna för tortyr, vilket innebär ett brott mot artikel 7.

Kommittén tar även upp frånvaron av en självständig omprövning av kabinettets beslut i att avvisa männen p.g.a. risken för tortyr. Kommittén påpekar att artikel 2 tillsammans med artikel 7 förutsätter en effektiv botgöring för brott mot det senaste stadgandet. Refoulement kräver i sig en effektiv omprövning av ett beslut om att förvisa när det existerar en påvisad risk för tortyr. Detta måste i sin tur föregå varje avvisning, för att undvika onödig skada för individen. Frånvaron av en effektiv och självständig omprövning av avvisningsbeslutet i Agizas fall gick följaktligen ut på en kränkning av artikel 7, läst tillsammans med artikel 2.

6. Sveriges rapportering

Sveriges gensvar berör på det stora hela inte principen om non-refoulement dock är rapporten viktig i den mån att den påvisar hur Sverige implementerar de mänskliga rättigheterna i jurisdiktionen.

6.1 CAT/C/SWE/5

Sveriges information gäller i huvudsak nya åtgärder och utveckling i anknytning till implementeringen av tortyrkonventionen och ur min fokus specifikt artikel 3.

Sverige börjar med att ta upp en ny reform inom det juridiska systemet gällande utlänningar och medborgarskap. Sverige poängterar dock att denna inte innebär några förändringar i bestämmelserna rörande principen om non-refoulement. Den nya reformen berör istället att en person som är utsatt för intern eller extern konflikt, eller av annan typ av antagonism i sitt hemland besitter en välgrundad rädsla för att utsättas för någon typ av våld och därav behöver skydd även om de inte uppfyller de nödvändiga förhållandena för att betraktas som flykting.

Tre enheter ska komma att inneha legal status under den nya reformen, utläningen, säkerhetspolisen och migrationsverket. Migrationsverket ska i asylprocessen ge fallet direkt till migrationsdomstolen vilka ska lämna över fallet och sitt beslut till regeringen. Även om migrationsdomstolen beslutar att utvisa en utlänning som riskerar tortyr, *kan* regeringen besluta att inte göra det. Ur denna synvinkel är domstolens beslut beroende av regeringen.

I anknytning till den nya reformen som Sverige lagt fram presenterar man nya grunder för uppehållstillstånd. Om ett internationellt organ beslutar att Sverige brutit mot sina skyldigheter till konventionen gällande utelämnande av individer *kan* individen få uppehållstillstånd om där inte finns starka anledningar att inte ge personen i fråga det. I förhållande till detta betonar man även att ett beslut från tortyrkommittén eller liknande människorättsorgan, om att Sverige brutit mot konventionen, i normala fall kommer resultera i att utläningen får uppehållstillstånd. I extremfall där flyktingen inte får uppehållstillstånd får individen stanna i Sverige i väntan på t.ex. ändrade förhållanden i dess hemland.

7. Analys

Tortyrkommittén har tagit upp kritik gentemot Sverige då förekomsten av tortyr i Egypten borde varit känt för staten. Människorättskommittén har tagit upp samma kritik i anknytning till att Sverige var medvetna om riskerna för att de båda männen möjligtvis skulle utsättas för tortyr. Detta påvisar man genom att det svenska utrikesministeriet tidigare varnat för Egyptens nyttjande av tortyr. Tortyrkommittén styrker denna kritik med att stämplingen som terrorist i Agizas fall utsätter honom för ytterligare fara. Detta grundar kommittén i att Sverige anser honom vara ett hot mot rikets säkerhet. Kommittén poängterar även att hot mot rikets säkerhet inte förändrar principen om non-refoulements status som absolut. Statens ansvar gällande detta bygger på att de svenska medborgarnas rättigheter att vara säkra och att staten ska skydda dem mot terrorism går före dessa två människors rättighet att skyddas inom Sveriges

territorium för att inte riskera tortyr. Dock är tortyrförbudet absolut och står över den nationella säkerheten vilket inte ger den svenska statens handlande något stöd. Vad som kan urskiljas ur detta är att staten hade ett ansvar att se till att besitta den information som krävdes för att kunna avvisa de båda männen trots deras oro. Den fakta som framkommit påvisar dessutom att Sverige var väl medvetna om riskerna och därmed även att man redan i detta stadiet misslyckades med implementeringen av principen om non-refoulement.

Gällande de diplomatiska försäkringar som Sverige utgått från för att tillfredställa kraven runt principen om non-refoulement, påpekar människorättskommittén, att Sverige inte visat att dessa försäkringar var tillräckliga för att eliminera riskerna. Tortyrkommittén anser även de, att de diplomatiska försäkringarna inte fungerade som ett direkt skydd då garantin kom för snabbt, var vag, att den ej var detaljerat samt att de svenska myndigheterna inte heller krävde detta. Amnesty ger kritik rent av mot diplomatiska försäkringar som opålitliga. Statens förpliktelse att fullfölja en ratificering av en konvention vilar på att staten utfärdar de lagstiftande, juridiska, administrativa och praktiska åtgärder som krävs för att asylprocessen och hanterandet av dessa individer ska vara till deras fördel efter vad konventionen kräver. Myndigheternas hanterande av de båda utvisningarna och deras förlitande på de diplomatiska försäkringarna utan något direkt intresse i att bli försäkrade påvisar att hanteringen av fallen inte uppfyller konventionens förpliktelser och krav. Diplomatiske försäkringar borde inte varit en möjlighet i dessa två fall ur den synpunkt att staten var medvetna om situationen i Egypten. Dock bortsåg man från detta redan innan men borde haft möjlighet att uppfylla principens krav om man lagt ner mer arbete på att implementera artikeln i den mån att man utformat en fungerande kontrollmekanism vid denna typ av diplomatiska försäkringar.

Både Amnesty och Tortyrkommittén ger kritik åt att det snabba beslutet om att utelämna och inte ge männen någon chans att få beslutet omprövat. Även detta snabba beslut påvisar att den svenska staten inte har utvecklat en tillräckligt omfattande process för att flyktingarna ska vara skyddade vid återvändandet till sitt hemland. Hanteringen anses inte uppfylla skyldigheten att vidta åtgärder för den effektiva, självständiga och opartiska omprövning som artikel 3 kräver. Sveriges respons om att man gjort en omändring i asylrelaterade fall innebär dock att ingen av dessa förändringar berör skyddet av principen om non-refoulement. Detta i sin tur påvisar i direkt mening att det som krävs för att principen om non-refoulement ska efterlevas inte implementerats i den svenska jurisdiktionen.

Sverige påpekar även att den nya reformen klargör att även om migrationsdomstolen beslutar att utvisa en flykting som riskerar tortyr *kan* regeringen besluta att inte göra det. Ordet *kan*, får här en negativ mening i den mån att domstolen är beroende av regeringen och att ett positivt beslut kan avslås. Ytterligare står det skrivet att om ett internationellt organ beslutar att den svenska staten brutit mot sina förpliktelser till principen om non-refoulement *kan* individen i fråga få uppehållstillstånd om det inte finns starka anledningar att inte ge personen ett sådant. Sverige betonar ytterligare att om ett beslut från någon av kommittéerna innebär att den svenska staten brutit mot sina förpliktelser, *i normala fall*, kommer resultera i att personen får uppehållstillstånd. Detta gensvar och handlande från Sveriges sida påvisar att man har tendensen att uttrycka sig luddigt. Ordet *kan* är inte en grund man kan luta sig mot då staten trots denna reform o princip *kan* fortsätta handla som tidigare utan att det ska vara till någon fördel för principen om non-refoulement eller ens asylsökande över lag.

Sveriges ansvar i upprätthållandet av principen om non-refoulement innebär att man inte får utvisa, återföra eller utelämna en individ till en stat där man har anledning att tro att individen i fråga ska utsättas för fara. Staten ska även beakta all fakta för att göra en ordentlig undersökning om personen i fråga är i möjlig fara. Ett principfast mönster av kränkningar av mänskliga rättigheter inom staten ska inbegripas. Ur en juridisk synvinkel, vilken även ska vara den som upprätthåller konventionens syften, borde de båda männen haft möjligheter att undslippa utvisning från svenskt territorium. Status som skyddsbehövande borde vara möjligt i den mån att männen kände sig ha starka skäl att vara rädda för att utsättas för tortyr i sitt hemland. I den svenska utlänningslagen står det även skrivet, att en flykting är en utlänning som befinner sig utanför sitt hemland då denne där känner en välgrundad fruktan för förföljelse av diverse orsaker. Detta kunde även innefattat de båda männen.

Principen om non-refoulement är en absolut rättighet, vilken gäller alla individer, därmed även Ahmed Agiza och Mohammed El Zari. Den svenska staten borde därför fört en genomgående utredning av riskerna för de båda männen samt att man borde följt upp de diplomatiska försäkringarna. Det står skrivet att "*ingen konventionsstat får utvisa, återföra eller utelämna en individ till en stat där denna med bakomliggande anledning kan tro att han/hon skulle kunna utsättas för tortyr.*" Den svenska staten avvisade två.

7.1 Avslutande kommentarer

De svenska myndigheternas agerande i Agizas och El Zaris fall har påvisligen varit misslyckat och inte tillfredställande i anknytning till principen om non-refoulement. Hanterandet av asylärenden skulle kunna vara mer utvecklat och positivt för utlänningar och flyktingar inom svenskt territorium. Problematiken som påvisats tycks vara grundad i att den svenska staten inte urskiljde något direkt hot av tortyr gentemot de båda männen eftersom de varken gav dem status som skyddsbehövande eller flyktingar för att ge dem skydd. De har inte heller gett männen någon direkt upprättelse av den vikt tortyr innebär. Detta skulle kunna tolkas som att Sverige inser sitt förkastliga misstag och inte vill ta något ansvar eller att rent utav deras handlande stod utanför deras kontroll och istället som en internationell handling i kriget mot terrorismen. På det stora hela har en absolut rättighet blivit kränkt och konsekvenserna av detta har gått ut över två individer. En stats handlande har, i förlängningen utsatt två människor, och i viss mån deras anhöriga för fysisk och psykisk misshandel vilket måste åtgärdas. Vad som upprätthåller min oro ur denna synvinkel är att Sveriges gensvar och åtgärder mot kritiken de fått inte uppfyller de krav som principen om non-refoulement ställer.

8. Referenser

CAT/C34/D/233/2003

CAT/C/SWE/5

CCPR/C/88/D/14/6/2005

Denscombe, M. (2000): *Forskningshandboken –för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund, Studentlitteratur.

Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H &Wängnerud, L. (2004): *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm, Nordstedts Juridik AB.

Genèvekonventionen

Internationell konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (CCPR)

JO-beslut: *En granskning av Säkerhetspolisens verkställighet av ett regeringsbeslut om avvisning av två egyptiska medborgare*

Konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT)

Nowak, M. (2003): *Introduction to the human rights regime*. Leiden, Boston, Martinus Nijhoff Publishers.

StAAF, A & Wedin, C. (2002): *Att skriva och genomföra uppsatsarbeten och promemorior i Rättsociologi*. Lunds universitet.

Statens offentliga utredningar, (SOU 1999:4): *God sed i forskningen*.

Svenning, C. (2003): *Metodboken*. Eslöv, Lorentz Förlag.

Utlänningslagen

www.amnesty.se (tortyr gör ingen säker)